

антикорупційної політики в Україні, але й дадуть можливості визначити перспективи подальшого реформування правоохоронної системи, покращення організаційно-правового механізму забезпечення інституту взаємодії поліції і суспільства у напрямку подолання проявів корупції в країні.

Список використаних джерел

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 46. Ст. 2047.

2. Інформація про результати роботи підрозділів поліції ГУНП в Харківській області за I півріччя 2018 року. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/kharkiv/uk/publish/article/192220>.

3. Уряд схвалив проект Закону України «Про Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-proekt-zakonu-ukrayini-pro-antikorupcijnu-strategiyu-na-2018-2020-roki>.

4. Аналітичний звіт про виконання Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії. URL: <https://nazk.gov.ua/.../мiжнароднi%20програми/Аналіз%20>.

Савченко Андрій Володимирович,
завідувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В КОНВЕНЦІЇ ЛІГИ АРАБСЬКИХ ДЕРЖАВ ПРО БОРЬБУ З КОРУПЦІЄЮ 2010 РОКУ

В українській юридичній літературі при дослідженні антикорупційних конвенцій порівняно незначна увага приділяється сутності Конвенції Ліги арабських держав про боротьбу з корупцією 2010 р. (далі – Конвенції) [1], тим більше таким її положенням, що стосуються кримінального права. Передусім просто констатується (і те не завжди) про сам факт існування цієї Конвенції без розкриття якихось її особливостей. Ситуацію ускладнює і те, що в нашій державі не тільки відсутній будь-який переклад цієї Конвенції українською мовою (офіційний або неофіційний), але й фактично які-небудь наукові розробки з цієї проблематики. Отже, зазначені питання, на наш погляд, є актуальними та потребують початкового (базового) дослідження.

Слід зауважити, що Конвенція Ліги арабських держав про боротьбу з корупцією 2010 р. (далі – Конвенція) була підписана 21.12.2010 р. у Каїрі (Єгипет) арабською мовою в одному

оригінальному примірнику, переданому на зберігання Генеральному секретареві Ліги арабських держав (Технічний Секретаріат Міністрів юстиції арабських держав). Її засвідчена копія здана на зберігання Генеральному секретаріату Ліги арабських держав (Технічний Секретаріат Міністрів юстиції арабських держав), а інша засвідчена копія має бути надана кожній державі-учасниці. На посвідчення чого Їх Високість і Високоповажність Міністри арабських держав внутрішніх справ та правосуддя підписали цю Конвенцію від імені своїх урядів.

Загалом Конвенція має статус регіональної. Вона складається з преамбули, 35 статей і переліку підписів високопосадовців відповідних держав з переліком конкретних країн. На сьогоднішній день її підписала 21 держава-учасник, тоді як ратифікували понад 12 держав-учасниць. Ця Конвенція спрямована на посилення заходів, спрямованих на боротьбу, запобігання та виявлення корупції у всіх її формах, у т.ч. тих, що пов'язані зі злочинами, притягнення винних до відповідальності, а також сприяння арабському співробітництву у боротьбі, запобіганні та виявленні корупції, відшкодуванні майна, пропаганді цілісності та прозорості, підзвітності та правоохоронної діяльності, залученні окремих індивідів та інститутів громадянського суспільства щодо ефективної участі в запобіганні та протидії корупції [2]. Звідси випливає, що Конвенція має не тільки кримінально-правове, а й кримінальне процесуальне та кримінологічне значення, вона вирішує ключові питання міжнародної взаємодії, надання організаційної, навчальної, технічної допомоги тощо.

Чимало норм цієї Конвенції містять кримінально-правові положення. Зокрема, у ст. 1 «Визначення» дається визначення дев'ятьом наскрізним термінам, які одночасно мають і важливе кримінально-правове значення (зокрема, «державна посадова (службова) особа», «іноземна державний посадова особа», «офіційний представник міжнародної громадської організації», «майно», «доходи від злочинів», «конфіскація»). Наприклад, вагоме прикладне значення мають терміни «державна посадова особа» (будь-яка особа, яка працює на державній службі або яка вважається посадовою особою відповідно до законодавства держави-учасника у виконавчій, законодавчій, судовій або адміністративній сферах, чи така особа призначається або обирається тимчасово або постійно, або їй доручається здійснювати державну службу в державі-учасниці з оплатою праці або безоплатно), «майно» (будь-який вид активу, матеріального чи нематеріального, рухомого або нерухомого майна, та всі такі цінні папери чи правові документи, які підтверджують право власності на такі активи чи право на них) або «доходи від злочинів» (будь-які активи, отримані або одержані безпосередньо або опосередковано від вчинення будь-якого корупційного діяння, криміналізованого відповідно до цієї Конвенції).

У ст. 4 «Криміналізація» зазначається про таке: враховуючи, що опис корупційних діянь (актів корупції), що криміналізовані цією Конвенцією, підпадає під дію законів держав-учасниць, кожна держава відповідно до свого внутрішнього законодавства приймає необхідні правові та інші заходи для криміналізації таких діянь, якщо вони вчиняються умисно: 1) підкуп державної посадової особи; 2) хабарництво у компаніях державного сектору, акціонерних товариствах, асоціаціях та установах, що представляють інтереси суспільства; 3) хабарництво в приватному секторі; 4) підкуп іноземних державних службовців та посадових осіб громадських міжнародних організацій у зв'язку з міжнародною торгівлею в рамках держави-учасниці; 5) торгівля впливом; 6) зловживання службовим становищем; 7) незаконне збагачення; 8) відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом; 9) приховування доходів, одержаних від злочинів, передбачених цією статтею; 10) перешкоджання відправленню правосуддя; 11) привласнення та розтрата державного майна і його незаконне придбання; 12) привласнення та розтрата майна акціонерних товариств, приватних асоціацій з державними інтересами й у приватному секторі; 13) участь або спроба вчинити діяння, передбачені цією статтею. На жаль, Конвенція не розкриває зміст кожного з перелічених корупційних діянь, з чого можна зробити висновок, що кожна держава-учасниця вправі його формулювати відповідно до внутрішнього законодавства та положень інших міжнародних конвенцій, де детально описуються склади відповідних злочинів.

Щодо відповідальності юридичних осіб, то ст. 5 Конвенції з цього приводу зазначає, що кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів відповідно до свого внутрішнього законодавства для визначення кримінальної, цивільної або адміністративної відповідальності будь-якої юридичної особи за злочини, передбачені цією Конвенцією, без шкоди для кримінальної відповідальності фізичних осіб.

Відповідно до ст. 7 «Заморожування, вилучення та конфіскація» Конвенція зазначає про те, наскільки це можливо, що кожна держава-учасниця, відповідно до свого внутрішнього законодавства, вживає всіх необхідних заходів, що дозволяють конфіскацію: а) доходів від злочинів, що випливають з правопорушень, передбачених цією Конвенцією, або активів, вартість яких еквівалентна вартості цих доходів; б) майна, обладнання чи інших коштів, що використовуються або призначені для використання у вчиненні злочину відповідно до цієї Конвенції.

У ст. 13 «Санкції за корупційні діяння» зазначається, що кожна держава-учасниця відповідно до свого внутрішнього законодавства вживає заходів для покарання корупції, належним чином враховуючи права, які набуті добросовісними третіми сторонами. У цьому

контексті держави-учасниці можуть враховувати корупцію як важливий чинник при здійсненні правових кроків щодо скасування або відкликання контракту, відкликання концесії та інших подібних домовленостей чи будь-яких інших заходів щодо виправлення ситуації.

Статтею 23 врегульовуються питання екстрадиції злочинців, а ст. 24 – екстрадиції засуджених осіб. Щодо дій з активами, то ст. 27 визначає формат повернення активів, а ст. 30 – їх відновлення та розпорядження ними.

В аналізованій Конвенції є низка статей, що мають міжгалузеве значення, а отже є важливими у різних напрямках реалізації цілей цієї Конвенції. Наприклад, належна увага в Конвенції приділяється питанням компенсації за шкоду (зокрема, ст. 8 зазначає, що кожна держава-учасниця передбачає у своєму внутрішньому законодавстві, що всі ті, хто зазнав шкоди в результаті корупційних діянь, відповідно до цієї Конвенції, мають право подати позов про компенсацію за таку шкоду) та підтримці жертв корупційних діянь (зокрема, ст. 15 передбачає, що кожна держава-учасниця встановлює відповідні процедурні правила для надання жертвам правопорушень, передбачених цією Конвенцією, засобів отримання компенсації та відшкодування, а також надає можливість жертвам подати свої клопотання та забезпечити їх розгляд на відповідних етапах кримінального провадження, порушеного проти правопорушників, без шкоди для права на захист).

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що аналізована нами Конвенція є останнім доповненням до регіональних інструментів боротьби з корупцією. Вона намагалася врахувати найкращі стандарти попередніх міжнародних конвенцій, учасниками яких також виступили й арабські держави. Сам факт існування регіональної конвенції антикорупційного спрямування в арабських державах свідчить про дієвість демократичних процесів, перевагу правових позицій над певними традиційними канонами, наповнення кримінально-правових інститутів мусульманської правової сім'ї положеннями, що притаманні іншим правовим сім'ям (зокрема, це відповідальність юридичних осіб або норми про спробу/замах вчинити злочин). Більше того, перелік корупційних діянь, що підлягають криміналізації за цією Конвенцією, враховує сучасні корупційні ризики (наприклад, кримінальному переслідуванню підлягають корупційні діяння не тільки в державному, але й у приватному секторі, або без уваги не залишається відповідальність навіть за торгівлю впливом). Немає також сумнівів, що прийняття цієї Конвенції є вагомим фактором, що гарантує реалізацію додаткових міжнародних засобів запобігання та протидії корупції, забезпечує поступове приведення кримінального антикорупційного законодавства арабських держав до найкращих міжнародних стандартів, впливає на уніфікацію кримінально-правових норм тощо.

Список використаних джерел

1. Arab Anti-Corruption Convention (In English). League of Arab States, General Secretariat. 19 p.

2. Arab Anti-Corruption Convention. ACTA Official Site (Doha, Qatar). URL: <https://www.acta.gov.qa/en/arab-anti-corruption-convention/>.

Свиридюк Наталія Петрівна,

заступник завідувача науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України, доктор юридичних наук, доцент

КОРУПЦІЯ: АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Успішний розвиток держави і суспільства в цілому залежить від вирішення проблеми подолання «корупційної субкультури», від якої, на превеликий жаль, страждає сучасність. Питання протидії корупції є важливим для суспільного прогресу, нормального життя та запобігання іншим викликам і загрозам. Саме тому запобігання корупції для багатьох країн є важливою та нагальною справою, яка потребує нових поглядів на її вирішення. Можливо, ті кроки, які робляться державою, сприятимуть процесу протидії корупції. Хоча вести мову про цілковите викорінення чи ліквідацію такого соціального явища як корупція неможливо. Проте шляхом антикорупційного національного законодавства та ефективного його застосування державними органами протидіяти корупційним проявам і зменшити вплив корупції на державу реально. Але вихід за правові межі в антикорупційній діяльності – це шлях до службових зловживань, свавілля, за яких протидія корупції здійснюватиметься тими ж корупційними засобами.

З-поміж іншого, сучасний стан рівня та поширення корупційних відносин в українському суспільстві є вражаючим. Так, наприклад, у всесвітньому рейтингу *Індексу сприйняття корупції (CPI) за 2016 рік, який публікується Transparency International* та базується на незалежних опитуваннях, у яких беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, у тому числі Світового банку, Freedom House, World Economic Forum тощо, *Україна* посіла 131 місце зі 176 країн, отримавши 29 балів зі 100 можливих, що на 2 бали більше, ніж минулого року, але недостатньо для країни, влада якої назвала